

NEKAJ SPREMEMB ISBD (A)

Jasna Hrovat, Narodna in univerzitetna knjižnica,
Ljubljana

V letu 1991 je pri Mednarodni zvezi bibliotekarskih društev in ustanov izšla druga, pregledana in popravljena izdaja ISBD(A), mednarodnega standarda za bibliografski opis starejših monografskih publikacij.

Nova izdaja nadaljuje s posebnimi potezami prejšnje, vendar skuša besedje prilagoditi ostalim standardom. Nekaj novih pojmov, ki so skupni za vse standarde in jih tudi sicer že poznamo iz prakse, je obravnavala Alenka Kanič v Knjižnici 35 (1991)1, zato jih tu ne bi ponavljali: skupni del stvarnega naslova, podrejeni naslov, glavna zbirka, stopenjski opis, oznaka podzbirke, navedba podzbirke.

Naslednji pojmi pa so novi (oziroma šele zdaj ovrednoteni) v ISBD(A):

Ključni naslov (vključen v prvo izdajo ISBD(M), prva izdaja (A) ga ni vsebovala): Enotno ime, določeno serijski publikaciji po mednarodnem sistemu podatkov o serijskih publikacijah (ISDS) in neločljivo povezano z mednarodno standardno serijsko številko (ISSN).

Lepak: Samostojno izdana pola ali del pole, potiskan le po eni strani in nezložen, ponavadi namenjen izobešanju, javnemu razdeljevanju ali prodaji, n.pr. razglas, reklamni list, oglas ipd.

Publikacija: "Publikacija" v ISBD(A) vključuje enote, tiskane samo za omenjen krog ali v privatne namene.

Splošna določila:

Ločila ostajajo ista. Tudi predpisani viri informacij ostajajo isti, razen za območje knjižne zbirke, kjer so viri informacij naslovna stran, ostale začetne strani in kolofon, ovoj in hrbet pa le, če je bila publikacija izdana z njima. Če so podatki v območjih 1, 2, 4 ali 6 vzeti iz drugega vira kot z naslovne strani, je treba vir podatkov navesti v opombah.

Vsi standardi zdaj že priznavajo posebne probleme v zvezi z orientalskimi publikacijami; ISBD(A) kot posebni standard za knjige dovoljuje uporabo *kolofona* kot predpisanega vira informacij v posebnih primerih, ki nastopajo pri orientalskih knjigah, kakor tudi za nekatere zgodnje zahodne knjige brez naslovne strani.

Kadar so podatki v pisavi, ki se piše od desne proti levi, so vejice in podpičja kot predpisani simboli obrnjeni v skladu z načinom (slogom) pisave. Podobno se simbol pika, presledek, pomišljaj, presledek bere od desne proti levi in pomen odprtih in zaprtih oglatih in okroglih oklepajev je obrnjen. Če poševna črta in skupina zahodnih arabskih črk v takih pisavah ni obrnjena, je tudi ne obrnemo, ko jo prepíšemo s predloge.

Razen če se smer pisave spremeni znotraj enega elementa v območju, se vsaka sprememba pisave začne v novi vrstici na ustreznem robu. Predpisano ločilo postavimo na začetek novega elementa na način, ki ga pisava zahteva (razen za predpisano skupino pika, presledek, pomišljaj, presledek, ki jo zapišemo na kuncu prejšnjega elementa).

Tako pika, presledek, pomišljaj, pika zaključijo predhodni element, poševna črta pa uvede sledeči element na ustreznem robu.

Če publikacija v enem zvezku vsebuje več del, ki imajo vsako svojo naslovno stran, vključno s publikacijami z obrnjenim tiskom (*tête-bêche*), ki vsebujejo različna dela, tvorijo vse te naslovne strani en vir podatkov.

Simbol ali kaj drugega, česar ne moremo ponazoriti z razpoložljivimi tiskarskimi znaki (če namreč znaki niso ne numerični ne črkovni), zamenjamo z njegovim opisom ali ga ustrezno ponazorimo s črkami ali besedami. Nadomestni opis zapišemo v oglatih oklepajih in razložimo z opombo, če je potrebno.

Npr. / by <E.B.C.>

Opomba: Avtorjeve začetnice na naslovni strani predstavljene z notami.

1. Območje naslova in odgovornosti

Ločilo med skupnim naslovom in podrejenim naslovom je pika, presledek. Vsak podrejeni naslov, ki sledi oznaki naslova, je ločen z vejico in presledkom. Podrobnejši opis je v zgoraj navedenem članku A. Kaničeve.

Naslov. Podrejeni naslov / navedba odgovornosti

Stvarni naslov je lahko sestavljen ali vsebuje skupino začetnic ali akronim, ki ga naslovna stran prinaša na izpostavljenem mestu. Razširjena oblika, ki je na naslovni strani, je lahko podana kot podnaslov ali navedba odgovornosti.

Npr, P.M.S. : an elegiac poem in memory of ... William Whitmore Esquire.

Pri publikacijah z obrnjenim tiskom (*tête-bêche*) z istim besedilom in enakovredno naslovno stranjo v različnih jezikih in/ali pisavah je izbira stvarnega naslova prepuščena bibliografski ustanovi.

Kadar publikacija vsebuje besedilo, ne pa stvarnega naslova (n.pr. nekateri lepaki), lahko besedilo prepíšemo v celoti ali okrajšamo in to označimo z znakom za opuščanje (...). Vrstni red navedb v opisu je določen z vrstnim redom podatkov v publikaciji.

Če več oseb ali korporativnih teles opravlja isto funkcijo ali če opravljajo različne funkcije, pa so *povezani z veznikom*, velja navedba odgovornosti kot ena sama navedba.

N.pr. Apophthegmes... / first gathered and compiled in Latin by...
Maister Erasmus of Roterodame, and now translated into Englyshe
by Nicholas Udall

2. Območje izdaje

Podatek o prvi izdaji prepíšemo.

3. Območje posebnih podatkov o gradivu (ali o zvrsti publikacije)

Za starejše tiskane zaključene publikacije se to območje načeloma ne uporablja.

4. Območje založništva, tiska ali distribucije itd.

Predpisani vir informacij je naslovna stran (razen če gre za orientalske publikacije, kjer lahko kot prvi predpisani vir vzamemo kolofon). Če ni naslovne strani ali če se podatek za kak element ne nahaja na naslovni strani, uporabimo s sledečega seznama vir, ki prinaša najpopolnejše podatke: kolofon, naslov na sprednjem listu, ostale začetne strani, tekoči naslov, ovojni naslov, incipit, explicit, začetne besede besedila, začetne besede publikacije, zaključne besede besedila, zaključne besede publikacije. Če dva ali več virov prinašata isto informacijo, uporabimo vir, ki je na zgornjem seznamu naveden prej.

Če glavni kraj izdaje vzamemo iz vira izven publikacije, ga zapišemo v obliki, ustreznemu datumu, pisavi in jeziku publikacije. (V izjemnih primerih lahko uporabimo jezik bibliografske ustanove, če jezik ostalih podatkov v območju ni več v rabi).

Če v publikaciji ni datuma izida, lahko namesto njega navedemo datum podelitve privilegija in ga kot takega označimo.

Npr. , priv. 1719

Datum privilegija lahko dodamo datumu izida, če se bibliografski ustanovi zdi to pomembno.

Npr. , 1720, priv. 1718

Kadar pri publikaciji v več zvezkih vrstni red datuma izida ne odgovarja vrstnemu redu štetja zvezkov, lahko datum izida posameznega zvezka navedemo v opombah po vrstnem redu številke zvezkov.

Npr. , 1560-1564

Opomba: Zv. 1 izšel 1561; Zv. 2: 1564; Zv. 3: 1562; Zv. 4 1560

5. Območje fizičnega opisa

Obsega ne označujemo več s signaturami. Seznam signatur lahko navedemo v opombi.

Za besedo ali stavkom, ki označuje spremno gradivo, lahko navedemo kratak opis v skladu z določili ustreznega ISBD za območje fizičnega opisa.

6. Območje knjižne zbirke

Skupni naslov. Podrejeni naslov

Skupni naslov. Oznaka naslova, Podrejeni naslov

Kadar ima podrejena zbirka svoj značilni naslov, ga navedemo v območju knjižne zbirke (6. območje), naslov glavne zbirke pa v območju opomb (7. območje). To določilo uvaja tudi ISBD(M), vendar ga ne priporočamo, ker v Unimarcu onemogoča iskanje po glavni zbirki.

Kadar je stvarni naslov zbirke sestavljen iz skupnega in podrejenega naslova, navedemo vzporedni skupni in podrejeni naslov za celotnim stvarnim naslovom.

Navedba izdaje se obravnava kot podnaslov, zapiše pa se z določili za območje izdaje (2. območje).

Štetje v knjižni zbirki

Kadar je stvarni naslov sestavljen iz skupnega in podrejenega naslova, štetje skupnega naslova izpuščamo in ga navedemo v območju opomb.

Kadar so deli publikacije v več delih znotraj zbirke šteti, navedemo prvo in zadnjo številko in/ali črko in to povezano z vezajem, če je štetje tekoče.

7. Območje opomb

Prva je opomba o bibliografskem citatu; vsebuje lahko več citatov.

Publikacija Standard citation forms for published bibliographies and catalogs used in rare book cataloging. - Washington, D.C.: Library of Congress, 1982 je priporočena kot vir bibliografskih citatov.

Npr. . - Bibliografski citati Hain 7939

. - Bibliografski citati: Hain-Reichling 6471; GW 9101; Goff D-403
ali

. - Bibliografski citati BMC (XV cent.) II, p. 346 (IB. 5847); Schramm, v. 4, p. 10, 50

Opomba je obvezna za inkunabule, priporočljiva pa za vsak zgodnji tisk.

8. Območje prstnega odtisa

Prstni odtis kot enotni identifikator (še) ni obvezni element, kot to je npr. ISBN, ker je bila večina korespondentov mnenja, da bodisi ni popolnoma zanesljiv pri identificiranju publikacije bodisi ne opravičuje časa, porabljenega za njegovo določitev.

Končna formula za določitev prstnega odtisa šele mora biti potrjena z mednarodnim dogovorom. Do takrat so sprejemljive različne oblike prstnega odtisa.

Način določitve je opisan v: Fingerprints = Empreintes = Imprime. - Paris : Institut de Recherche et d'Historie des Textes, 1984. - 2 zv. ; in dopolnilo v : Nouvelles des empreintes = Fingerprint Newsletter. - No. 1(1981)-. - Paris : Institut de Recherche et d'Historie des Textes, 1981-

Nova izdaja ISBD(A) vsebuje tri dodatke:

A: Večstopenski opis

Publikacijo v več zvezkih lahko opišemo v dveh ali več stopnjah, kot je navedeno že v 1. izdaji ISBD(A), lahko pa tudi nestopenjsko, z vsebinami posameznih zvezkov navedenimi v opombah.

B: Primer zapisa v več pisavah, ki tečejo od leve proti desni oz. desne proti levi.

C: Primeri v različnih jezikih.